

EXPECTATIEF BEHANDELEN OF INGRIJPEN?

(Een woordje bij de abortus-quaestie).

In een klein, maar van breede opvatting en hart getuigend stukje, komt Dr. RUTGERS op tegen Dr. NIJHOFF-SIMON THOMAS gelusten den abortus provocatus hooger te straffen. Dr. RUTGERS, die de indicatie voor abortus opwekking wenscht uit te breiden, op het voetspoor van Prof. TREUB, als hij in zijn Leerboek der verloskunde en jongste artikel *Tijdschr. v. Strafrecht* wijst op de in het belang der vrouw vaak te groote scrupules, tegen deze kunstbewerking, vertegenwoordigt de nieuwere — of zeer oude — tijd. Dr. NIJHOFF-SIMON THOMAS hijschen de vlag der orthodoxe opvatting en achten zich daarmee ontslagen van betoog.

En het komt mij voor dat, de bioloog, de medicus, die in deze filosoof behoort te zijn vóór hij ingrijpende maatregelen voorstelt, de indicatie breed behoort toe te lichten. Dat doen de Heeren der orthodoxere richting niet, en waar hier de radicalere fractie een expectatieve behandeling wenscht, verlangen zij een ingrijpen van den strafrechter, op den eenvoudigen grond, dat het „peil der maatschappelijke zedelijkheid” het eischt; of wel, zooals het elders heet, om het „zedebederf” tegen te gaan.

Hoe eenvoudig het ook schijne het woord „zedebederf” wil mij niet duidelijk worden. Wel weet ik, dat het in een redeneering gebruikt een zeer bedenkelijk argument is. Het is een steen, die geworpen werd naar het hoofd van elken drager eener nieuwe idee, het werd tot giftbeker en een SOCRATES in de hand gedrongen. Immers SOCRATES bedierf de zeden der jeugd, en zij, die dit vonnis velden, in dat geval lieden van weinig onderwijs en reputatie, waren spoedig met hun sententie gereed.

Hier zijn zij, die straf vragen zeer onderwezen, maar toch schijnt mij hun uitspraak te vlug. Wat toch zijn zeden?

Het zijn de wisselende modes in de gedragingen der menschen onderling. Zedebederf is nu een gistingproces in die zeden, waardoor nieuwe zeden gevormd worden. Het zal wel weinig tegenspraak ondervinden, als wij zeggen, dat de zedeleer, enkele *vrij* constante punten bezit, doch dat de zeden bij verschillende volkeren en tijden verschillen. Slechts door vergelijking komen wij tot het besef welke zeden de beste zijn, zoo wij er ooit toe komen kunnen. Daarom is het, meen ik, gewenscht de diverse meeningen omtrent abortus opwekking dus ook omtrent de sexueele moraal eens de revue te laten passeeren.

Doet men dit, dan komt men tot verrassende ontdekkingen. Men ziet dan, dat op het gebied der zeden geen nieuwe uitvindingen worden gemaakt, doch er een cirkelbeweging plaats vindt. Wat in de sexueele moraal heden als zedeloos geldt, was eenmaal hoogste zede en zal het licht morgen weer zijn. En men kan opmerken, dat de richting, die onze sexueele beschouwingen, of liever die van het volksbewustzijn, genomen heeft, zóó is, dat er bijna een geheele kringloop is volbracht. De volksopvattingen van het sexueele leven schijnen mij na een eeuwenlange metaphysische baan, weer ongeveer genaderd, tot het uitgangspunt, waarop zij stonden toen het Rq-

meinsche keizerrijk ten ondergang neigde. Dr. RUTGERS drukt dit denkbeeld uit door te zeggen: „dat het in den geest van den tijd ligt de indicatie voor „abortus-opwekking uit te breiden. Wie weet, of niet eenmaal de tijd komt, „dat de keuze tusschen zelfmoord of abortus ook voor een *indicatio vitalis* „geldt”. Daarlatende of het te betreuren, of toe te juichen is, meen ik werkelijk, dat die tijd weder komen zal.

Dit wordt vrij algemeen gevoeld. Dr. NIJHOFF wees er in zijn artikel, niet zonder verontrusting op, dat de vrouwen, die over deze quaestie spreken, in de afdrijving van een embryo, algemeen niets strafwaardigs plegen te zien. Dit is iets, wat men een teeken des tijds kan noemen. Bevreemdend is het, dat de geconstateerde algemeenheid van dit verschijnsel Dr. NIJHOFF niet tot eenige filosofie heeft gebracht. Het zou toch wel niet zoo onrechtmatig zijn geweest, als Dr. NIJHOFF—SIMON THOMAS, alsvorens naar een straffende gerechtigheid te snakken, zich eens hadden afgevraagd wat toch wel de reden van het gevoelen der vrouwen kon zijn, en of er bij deze uitingen van de allereerst belanghebbenden, voor hen vrouwenartsen, geen aanleiding was, hun oordeelvelling en de basis daarvan eens te herzien.

Zij zouden dan misschien tot de meening zijn gekomen, dat de vrouwen evenals men in het oude Rome meende, het naar hun begrip zielloos levend embryo, beschouwen als een *pars viscerum*, een integreerend deel van haar lichaam, waarover zij vooralsnog vrije beschikking hebben.

Dan hadden de H.H. NIJHOFF—SIMON THOMAS zich de aloude vraag kunnen stellen of het wel aangaat, de rechten der vrouw, geen slavin zijnde, zóó te beperken, dat een harer functiën nog al scherper onder curateele wordt gesteld. In het even degelijk als moedig artikel van Prof. TREUB (*Tijdschr. v. Strafrecht*) is deze quaestie opnieuw besproken en lokte waarschijnlijk Dr. NIJHOFF's reactie uit.

In dezen zich naar het schijnt stellende op anthropocentrisch standpunt moest Prof. TREUB, bijna tot het oud Romeinsche standpunt terugkeerend, wel de vraag overwegen of het niet beter was de artikelen betreffende abortus in het Wetb. voor Strafrecht te schrappen.

Zij, die zich daartegen verzetten, doen dit op metaphysische, vaak latent theologische, gronden, die van klare bewijsvoering ontslaan. Ook bedenken zij meestal niet, dat de theologische idee, die de geest der wet uitmaakt, die het huwelijk als een sacrament beschouwt, het geheele sexueele leven als iets den mensch onteerends opvat. Van latent theologische beschouwingen, onbewust vaak, doordrongen, kan men er dan toekomen, de geheele roeping van den medicus te miskennen en met Dr. SIMON THOMAS tot het voorstel komen, om alle medici, die een geval in behandeling krijgen, dat hun van abortus-opwekking verdacht voorkomt, ter kennis der justitie te brengen.

Bij de Spartanen was opwekking van abortus om sociale redenen naar het schijnt onbekend, en ook totaal overbodig, daar alle gezonde kinderen een staats-opvoeding genoten, en de mismakke konden worden gedood. In het overige Griekenland was het afdrijven van een menschelijke kiem niet ongeoorloofd. ASPASIA behandelt verschillende manieren, om de geboorte van een ongewenschte, voor het moederlijk bestaan dreigende, vrucht te voorkomen. Zij beschrijft, als neo-Malthusianiste, ± 20 eeuwen vóór MALTHUS,

verschillende pessaria oclusiva, en bereidt den *πεσσις* uit meerdere stoffen. Zelfs was het aanwenden van een propje watten, gelegd tegen de uitwendige opening van den baarmoederhals, in den jongsten tijd als „haute nouveauté” in de Excerpta medica aangeprezen, haar omgeving bekend. Het vraagstuk der facultatieve steriliteit is een der oudste.

HIPPOCRATES plaatst zich op het m. i. juiste standpunt, dat het de taak der geneeskunde is, het kiemende menschenleven te beschermen en te behouden. In den „Eed” komt volgens sommigen de belofte voor, dat de medicus geen abortus zal provoceeren — wat trouwens toch als taak der vroedvrouwen werd beschouwd — volgens anderen is die belofte van lateren tijd. In elk geval maakte HIPPOCRATES zelf op dezen regel een uitzondering, waar hij een harpspeelster om niet-medische redenen een abortief middel reikt. Een dergelijke beschouwing kan men huldigen, waar men het niet als doel van den staat beschouwt een zoo groot aantal menschen te tellen, hoe ellendig, arm en verdorven ook hun toestand zij, onder welke afschuwelijke vormen de strijd om het bestaan ook worde gestreden, maar waar het doel is, den eenmaal bestaande kans op een zoo groot mogelijke mate van welstand te verschaffen. Dit laatste is wel de beschouwing van vele moderne filosofen en economen.

Die Franschen of Duitschers, die meenen, dat hun nationaliteit de andere in het aantal van jaarlijks geboren kinderen moet trachten te overtreffen, om bij eventueele botsing het talrijkste leger tegen het andere te kunnen overstellen, zullen zulk een opvatting niet zijn toegedaan.

Bij die meening toch wordt de abortus provocatus een misdrijf tegen de weerbaarheid van den staat. Als zoodanig werd het zelfs niet opgevat in het oude strijdbare Rome. In Rome werd het embryo niet als ten onzent beschouwd, als staatseigendom, zonder dat evenwel de staat eenige verplichting op zich neemt, om voor dit zijn eigendom te zorgen of zelfs zijn verwaarloozing te voorkomen, doch als het bezit van den vader, of buiten huwelijk van de moeder. Bij hen beschikte de „patria potestas” zelfs over het leven van het pasgeboren kind. Onze zeden zijn niet zoo streng, doch voorkomen niet, dat ongelukkige buiten huwelijk geboren schepseltjes, door opzettelijk onvolgende verpleging, een vroeg offer van slepende ziekten of van verhongering worden. Er zijn zeer vele gevoelige menschen, die in den abortus provocatus iets vreeselijks zien, doch zich om de in het groot en vrij openbaar bedreven „engeltjesmakerij” der groote steden, hoegenaamd niet bekommeren. Anderen nu, schijnt deze langzame dooding van een levend schepseltje weer een gruwel, vergeleken bij een de moeder niet benadeelenden abortus.

De om hun deugden sedert Tacitus ten onrechte onmatig geprezen Germanen kenden den abortus waarschijnlijk niet. Daarentegen pasten zij als corrigens tegen overmaat het aan den weg leggen van pasgeborenen toe. Bij de latere Germaansche volkeren werd abortus toegepast en zoo al, met een geringe geldboete, gestraft. Soms, als bij de Friezen, bleef de abortus provocatus — waaronder wij steeds, die op verlangen der moeder opgewekt verstaan — ongestraft.

In andere gevallen waren de straffen grooter. De straf klom met het door-

dringen der Christelijke begrippen omtrent onsterfelijkheid. Kerkvaders als AUGUSTINUS konden op grond hiervan abortus tot den 40sten dag, waarop het embryo bezielde werd, als niet ongeoorloofd beschouwen.

Het vraagstuk betreffende de toelaatbaarheid van abortus-opwekking hangt nauw samen met de sexueele moraal. En een dwaling is het, dat een volk in toestand van verval of verslapping verkeert, zoodra het zeden bezit die van de in het christelijk Europa, tenminste theoretisch gehuldigde, al te zeer afwijken. Polygamische Mahomedanen veroverden in een zeer korten tijd een groot deel van Azië, Noord-Africa en een klein deel van Europa. Grieksche en Romeinsche zeden verschilden in den bloeitijd dier volkeren belangrijk van de christelijke-theoretisch naar ascetisme strevende - - men leze bijv. HOMERUS en beschouwe den tijd van SOCRATES en PERIKLES. In Frankrijk waren ondanks de daartegen gerichte predikaties, de zeden altijd vrij los, wat de legers van Lodewijk XIV en XV, van de Republiek en Napoleon, niet belette Europa te overmeesteren.

In de half barbaarsche midden-eeuwen bereikten de sexueele excessen een weinig bekende hoogte. Dit verhinderde niet, dat dit tijden van buitengewone krachtsontwikkeling waren.

Zoo ook is de abortus provocatus geen wezenlijk product der beschaving. Bij de hoogststaande volkeren, die een andere sexueele moraal huldigden, zoowel als bij barbaren, komt systematische vernietiging van het embryo als iets, soms toelaatbaars voor. Het is soms een uiting van sociaal gevaar of gewijzigde opvatting.

In den bloeitijd van HELLAS, de bakermat van kunst en poëzie, waren de meeningen omtrent het in het sexueele leven geoorloofde sterk van de onze afwijkend. Hoe men hierover moge denken, een verblijdend verschijnsel was het in het oude Griekenland evenals bij de natuurvolkeren de afwezigheid van die huichelarij, dat quadrat van ondeugd, waar te nemen, die zooals algemeen erkend wordt de Europeesche beschaving, met name de Engelsche, zoo ongunstig van de oudheid en exotische volkeren onderscheidt.

De Grieken vatten de monogamie niet streng op. Lossere verbintenissen waren bij hen niet schandelijk, en met verbazing ziet men bij de Spartanen, dit volk met zoo harde kern, voor enkele gevallen vrijere geslachts-gemeenschap in wet en zeden opgenomen. Zeer vrij is de opvatting, die de goddelijke Plato in zijn *Politica* voorstaat, en die wat het sexueel leven aangaat in de kolonie te Oneida-Creek in onzen tijd tot een begin van uitvoering is gekomen. Ook in Europa kwamen enkele sterke door Wet en Kerk gesanctioneerde afwijkingen van christelijke zeden voor.

Daar de mij gegunde plaatsruimte niet toelaat, de algemeene beschouwingen over het vraagstuk te vervolgen, geef ik resumeerende in overweging of niet het zeer ingrijpend ontwerp-NIJHOFF met de consequentie-SIMON THOMAS, dient te worden verworpen, waar het kan blijken te zijn :

Tegen het maatschappelijk belang; immers de zaak van zuiver utilistisch standpunt beschouwend worden door de ontwikkeling van alle denkbaar mogelijke levenskiemen, die in de maatschappij vader noch moeder vinden, en bestemd zijn de onderste lagen, de proletariërs en paria's te vermeerderen, wordt de gemeenschap geschaad.

Tegen het belang der paria's zelve; immers zij, die geroepen worden tot een leven, dat meestal met een vloek is beladen, wenschen zelve nooit geboren te zijn geweest en betalen de maatschappij vaak in haat en wraak het loon voor dat gedwongen bestaan, terug.

Tegen het belang der onvrijwillige moeder; immers al te vaak bekoopt de tot moederschap gedwongene, misleide of onvoorzichtige, die onvoorzichtigheid met verstooting uit haar kring, zelfmoord, prostitutie of ellende, levenslang.

Tegen de moraliteit; voor zoover het immoreel kan geacht worden tot de groote taak van moeder zijn te dwingen bij de Wet, een vrouw, die deze taak beslist weigert te aanvaarden en zich door verwaarloozing van het kind er aan kan onttrekken, die het ook meestal niet kan verzorgen dan tot den prijs van eigen verderf.

Het ontwerp is in strijd met den roeping van den medicus; immers waar geen aanslag op derden is gepleegd, kan noch mag krachtens zijn ambtseed de medicus, hem toevertrouwde geheimen prijsgevend, tegen het belang zijner patiënten en der maatschappij hand- en spandiensten verleenen ten bate eener ongevorderde, onnoodige justitie.

Het is niet rechtvaardig; immers het laat den hoofdschuldige vrij, noemt hem zelfs niet en bezwaart de door de omstandigheden reeds voor verdere onvoorzichtigheden gewaarschuwde, zoo niet gestrafte, nog met levenslange schande, daar, waar allicht geen vergrijp tegen de gemeenschap bestond.

Het is niet filosofisch; immers het tast een zeer teeder eigendomsrecht aan, verlaagt de vrouw tot een slavin en stelt haar lichamelijke intiemste functiën, de menstruatie, onder het interdict van het strafrecht.

Het is niet evangelisch; immers het evangelie leert de gevolgen der liefde, zelfs al ware het in den banaalsten vorm, op de liefderijkste wijze te beoordeelen.

Het is niet strekkende de gevallen van a. p. te doen afnemen; immers ondanks de strafbepalingen zullen zij, die aborteeren willen, toch door eigen of extra-medische hulp gelegenheid zoeken en vinden; zij zullen tóch de kansen van geheim blijvenden abortus verkiesen boven de nog meer dreigende uitstooting uit hun kring.

Het zal nog meerdere menschenlevens kosten; immers bij vigeerende strenge strafbepalingen zullen de delinquenten zich meer dan nu wachten medische hulp in te roepen, die hen verraden kan, doch zich tot schade voor hun geheele leven of latere gezondheid buiten behandeling houden of stellen onder die van de ergste kwakzalvers.

Het is in zijn consequentie ongerijmd; immers het acht de vrouw, bij wie de menses eenige dagen zijn weggebleven, en die zwangerschap vermoedend, een mogelijk abortivum, als bijv. zitbad aanwendt en daarna de menstruatie verkrijgt, in principe strafrechterlijk vervolgbaar.

Het is niet uitvoerbaar; immers wie zal der justitie aangifte doen, waar beledigde en beledigster dezelfde persoon zijn, terwijl niemand er belang bij heeft het gebeurde te „wreken”; daar toch slechts, waar de aborteerende door „Kunstfehler” van anderen bezwijkt, de provocator kan getroffen worden, die immers dan wel op andere gronden vervolgbaar is.

Dit voorstel in lijnrechten strijd met de betrachting van het „secret médical”,

zou waarschijnlijk het goede doel, dat veroorzaken van den dood door schuld wenscht te straffen ver voorbijstreven.

Voor men zich beslist bij de diametraal tegengestelde wenschen, als van Prof. TREUB en Dr. SIMON THOMAS aansluit, is het waarschijnlijk niet ondienstig de meeningen omtrent abortus provocatus in het verleden en buiten onze enge grenzen eens na te gaan.

Inderdaad mogen deze en nog meerdere redenen m. i. wel rijpelijk worden overwogen vóór de Ned. Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst besluit, een voorstel aan de Hooge Regeering tot verscherping der bestaande straf-bepalingen tegen den abortus provocatus in te dienen. H. F. A. PEYPERS.

[Men ziet het: terwijl Prof. TREUB den abortus provocatus wenscht vrij te laten, omdat de wettelijke bepalingen onvoldoende zijn, om dezen te verhoeden, wenscht Dr. PEYPERS reeds den abortus provocatus om sociale redenen toe te laten niet alleen, hij acht het zelfs „niet rechtvaardig, niet evangelisch en tegen de moraliteit” de zwangere vrouw, die geen moeder worden wil, niet van haar vrucht te bevrijden.

Hij vindt den a. p. goorloofd als middel, om het proletariaat tegen te gaan!

Hiertegen en tegen de geheele strekking van zijn opstel een woord van ernstig protest.

Evenmin als de medicus zich zal leenen tot mutileering van personen op niet-medische indicaties (z. a. bij lotelingen), evenmin late hij zich bepraten op utiliteits-gronden de hand te slaan aan het zich ontwikkelende individu. Het blijve de roeping van den geneesheer te behouden, niet te vernietigen.

Werd in vroegere tijden anders gedacht, dat men er dan voor wake tot die, zeker om goede redenen verlaten, begrippen niet terug te keeren.

Mocht het ooit kunnen voorkomen, dat een medicus, na ernstig overleg, besluit abortus op te wekken op andere dan streng medische indicatie, dat dan hij alleen voor die, met de Wet strijdende handeling, de volle verantwoording drage.

Hij kunne zich niet beroepen op een uitspraak van de Ned. Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst.

Hiervoor moge de Alg. Vergadering te Groningen waken! DELPRAT].

BERICHTEN.

BUITENLAND.

LONDEN. — Wereldkampioenschap. De geneeskundige bladen maken grooten ophef van het feit, dat een collega, Dr. N. G. GRACE, het wereldkampioenschap op het cricketveld behaald heeft. Zij achten dit een roem voor ons vak. *The British medical Journal* spoort de lezers aan tot het zenden